

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Politologica 28 (2022)

ISSN 2081-3333

DOI 10.24917/20813333.28.5

*Ewa Durek**

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

ORCID: 0000-0001-5695-061X

Przestępczość przeciwko zabytkom na terenie województwa małopolskiego – studium przypadku

Wprowadzenie

Dziedzictwo kultury można określić mianem świadectwa przeszłości rozumianego jako dowód osiągnięć człowieka. Dzięki niemu możemy odpowiedzieć sobie choć częściowo na podstawowe pytania o to, kim jesteśmy i dokąd zmierzamy. Jest zarówno obrazem dziejów, jak i dokumentem dotychczasowych dokonań człowieka. Zabytki są natomiast najważniejszym elementem tworzącym materialne dziedzictwo kultury. Są pomnikiem minionych epok, pomnikiem kultury, źródłem tożsamości narodowej, a wreszcie udokumentowaniem historii ludzkości. Charakteryzuje je szczególna wartość społeczno-kulturowa, naukowo-dydaktyczna oraz, materialno-ekonomiczna.

W niniejszym tekście omówiono podstawowe typy przestępczości przeciwko zabytkom ze szczególnym uwzględnieniem roli ustawodawstwa, w tym art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej [Dz.U. z 1997 Nr 78 poz. 483 ze zm.] i Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Dz.U. z 2003 Nr 162 poz. 1568 ze zm.]. Poza tym wskazano sposoby radzenia sobie z przestępczością przeciwko zabytkom oraz zbadano to zjawisko na przykładzie jednego z województw na przestrzeni pięciu lat. Niewątpliwie straty ponoszone w wyniku tego typu przestępczości są znaczące. Wskazano również na inne kwestie, w tym na znaczenie wartości historycznej i naukowej zabytków oraz na sposób ich definiowania, czyli uznanie, że stanowią najważniejszy element tworzący materialne dziedzictwo kultury, pomnik minionych epok, źródło tożsamości narodowej i udokumentowanie historii ludzkości.

Zagadnienia teoretyczne

Ochronę dziedzictwa narodowego, którego integralną częścią są zabytki, gwarantuje art. 5 Konstytucji RP, zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości

* ewa.durek@up.doktorant.up.krakow.pl

i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju [Dz.U. z 1997 Nr 78 poz. 483 ze zm.]. Podstawowym aktem prawnym, który reguluje kwestie związane z ochroną zabytków, jest natomiast Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Dz.U. z 2003 Nr 162 poz. 1568 ze zm.]. Według niej zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Jednocześnie wskazuje się na typy zabytków, zaliczając do nich te o charakterze ruchomym, nieruchomym oraz archeologiczne, co ilustruje rysunek 1.

Rysunek 1. Podział zabytków zgodny z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami



Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Dz.U. z 2003 Nr 162 poz. 1568 ze zm.]

Omawiając powyższy akt prawny warto podkreślić, że ustawodawca wyraźnie dąży do wyeksponowania roli zabytków w kształtowaniu świadomości oraz tożsamości społeczeństwa, dlatego decyduje się na podkreślenie istoty niezbędnego dla realizacji celów ochronnych współuczestnictwa aparatu administracyjnego z czynnikami społecznym [Antoniak i in. 2010: 29]. Stąd też wyraźnie rozróżnia ochronę zabytków od opieki nad nimi (co można stwierdzić, zapoznając się już z samym tytułem ustawy). Rozgraniczenie to nawiązuje do doktryny konserwatorskiej przyjętej m.in. w Wielkiej

Brytanii i w Niemczech. W państwach tych został ugruntowany podział na ochronę, która jest rozumiana jako działania prawne, oraz na opiekę, przez którą rozumieć należy działania faktyczne. „

I tak, ochrona zabytków pozostaje realizowana przez organy administracji publicznej, obejmując tym samym działania o charakterze władczym, natomiast opieka nad zabytkami sprawowana jest przez inne podmioty, a w szczególności przez właścicieli lub posiadaczy zabytków [Kowalska-Benasiewicz 2015].

Ustawodawca nakłada szereg obowiązków na wspomniane podmioty, jak prowadzenie odpowiedniej ewidencji, niekiedy ogranicza nawet prawa wynikające z innych ustaw, np. prawo właściciela do rozporządzania jego rzeczą poprzez konieczność uzyskania pozwolenia na wywiezienie zabytku za granicę. Zabiegi te mają na celu nie tylko podkreślenie szczególnego charakteru zabytków jako dobra mającego znaczenie w zachowaniu i odkrywaniu jego tożsamości społeczeństwa, ale są również odpowiedzią na realny problem przestępczości przeciwko zabytkom, będący notorycznym i powszechnym zjawiskiem o charakterze międzynarodowym. Niepowtarzalna wartość artystyczna, historyczna, a niekiedy również wysoka wartość materialna zabytków powoduje, iż są one poszukiwane i często trafiają do nielegalnego obrotu handlowego. Specyfika „czarnego rynku” sztuki powoduje, iż obok kradzieży równie powszechnymi przestępstwami są paserstwo oraz przemyt. Obok przestępstw bezpośrednio związanych z nielegalnym obrotem tego typu przedmiotami, powszechne jest również niszczenie zabytków, będące wynikiem zarówno ludzkiej bezmyślności, jak też zamierzonych i planowo realizowanych działań, prowadzonych np. w formie ataku terrorystycznego bądź działań wojennych [Ogrodzki 2005: 136–144].

W regulacji prawnej dotyczącej ochrony zabytków zawarto również przepisy karne określające sankcje oraz rodzaje przestępstw, które można popełnić przeciwko zabytkom. Stanowi o tym rozdział 11, wskazujący m.in. karę pozbawienia wolności w wymiarze od 6 miesięcy do 8 lat za umyślne zniszczenie lub uszkodzenie zabytku oraz karę ograniczenia lub pozbawienia wolności do lat 2 za zniszczenie nieumyślne. Ponadto w przypadku skazania za umyślne zniszczenie zabytku sąd orzeka na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków nawiązkę w wysokości do wartości zniszczonego zabytku, w przypadku nieumyślnego uszkodzenia zabytku sąd orzeka obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego, a jeśli obowiązek taki byłby niewykonalny – nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków w wysokości do wartości uszkodzenia zabytku. Nawiązka za działanie nieumyślne pozostaje opcjonalnie w gestii sądu orzekającego. Podrobienie lub przerobienie zabytku w celu użycia go w obrocie zabytkami zagrożone jest grzywną, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2. Ustawa przewiduje również sankcje wobec właścicieli lub posiadaczy zabytków, którzy nie zabezpieczyli ich w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą.

Istotnym problemem związanym z działaniami na szkodę zabytków jest ich nielegalne poszukiwanie (bez odpowiedniego pozwolenia lub wbrew jego warunkom). Dynamiczny rozwój działalności miłośników historii i archeologii polegający na prowadzeniu amatorskich poszukiwań zabytków za pomocą urządzeń elektronicznych odnotowuje się w Polsce od kilkunastu lat. Mimo że w przeważającej liczbie są to pasjonaci historii

chcący przyczyniać się do odkrywania zagadek przeszłości i poszerzania wiedzy o dawnych wiekach, którzy znalezione obiekty zabezpieczają i przekazują do muzeów, ich amatorska działalność eksploatorska przyczyniać się może do stymulowania nielegalnego obrotu artefaktami, a także niszczenie stanowisk archeologicznych [Duda 2015]. Osobną grupę poszukiwaczy zabytków stanowią mniej lub bardziej wyspecjalizowane osoby zajmujące się poszukiwaniem cennych przedmiotów w miejscach pochówków. Ochrona takich miejsc jest szczególnie ważna nie tylko ze względu na znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, ale przede wszystkim ze względu na cześć zmarłych.

Przepisy określone Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zostały uzupełnione przez wprowadzenie do Kodeksu karnego typu kwalifikowanego przestępstwa przeciwko dobrom o szczególnym znaczeniu dla kultury. Pojęcie to nie jest tożsame z pojęciem zabytku i nie ma swojej bezpośredniej definicji ustawowej. W doktrynie wytworzył się pogląd, iż szczególne znaczenie dobra dla kultury wiąże się z jego unikatowym i niepowtarzalnym charakterem lub znaczną wartością, które może wynikać np. z objęcia go ochroną prawną poprzez wpisanie do rejestru zabytków lub uznanie za pomnik historii. Wyznacznikiem szczególnego charakteru może być również zaliczenie konkretnego obiektu do światowego dziedzictwa kulturalnego w ramach ratyfikowanej przez Polskę Konwencji UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu w dniu 16 listopada 1972 r. [Dz.U. z 1976 Nr 32 poz. 190; Tyburcy 2017: 33–34; Klekot 2016: 7–13].

Powyższe rozważania teoretyczne nakreślają problem, jakim jest przestępczość wobec zabytków, i przedstawiają przyjęte przez ustawodawcę rozwiązania. W celu sprawdzenia, jak przekładają się one na funkcjonowanie w rzeczywistości, postanowiłam przeanalizować przestępczość przeciwko zabytkom na terenie województwa małopolskiego w latach 2017–2022 w formie studium przypadku.

Studium przypadku w ujęciu teoretycznym i praktycznym

Chociaż część badaczy podchodzi do metody studium przypadku z pewną ostrożnością ze względu na jej generalizujący charakter, jest ona niewątpliwie użytecznym narzędziem w dziedzinie nauk społecznych. Z definicji zaproponowanej przez Roberta K. Yin w książce *Studium przypadku w badaniach naukowych. Projektowanie i metody* wynika, że „studium przypadku jest badaniem empirycznym, które zgłębia współczesne zjawisko («przypadek») w kontekście rzeczywistości, zwłaszcza gdy granice między zjawiskiem a kontekstem nie są zupełnie oczywiste” [Yin 2015: 48–49]. O ile przeanalizowanie zjawiska przestępczości wobec zabytków na terenie tylko jednego województwa może nie być reprezentatywne dla całego kraju, pozwoli jednak zbadać, jak zaproponowane przez ustawodawcę rozwiązania funkcjonują w praktyce oraz jak na przestrzeni lat kształtowały się ogólne tendencje popełniania czynów zabronionych w stosunku do zabytków. Co więcej, wybrane przeze mnie województwo charakteryzuje się szczególnym bogactwem nie tylko zabytków, ale i dóbr kultury w ogóle (szacuje się, że w małopolskich zbiorach państwowych, kościelnych i kolekcjach prywatnych znajduje się 20% wszystkich polskich dzieł sztuki) [Ziernicka-Wojtaszek, Zawora 2010: 119–130], co może je czynić niezwykle atrakcyjnym dla potencjalnych przestępców.

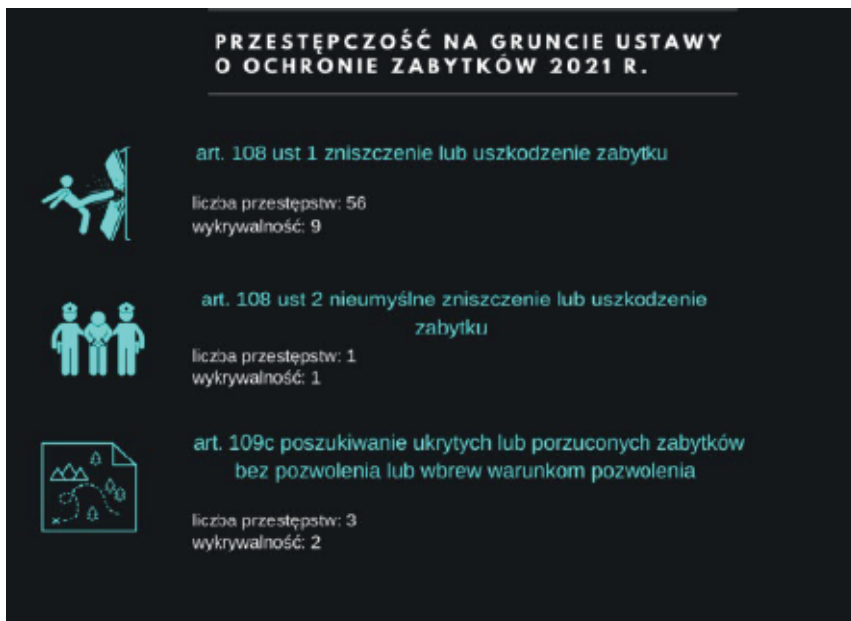
Przestępczość przeciwko zabytkom na terenie województwa małopolskiego w latach 2017–2022

Przestępczość przeciwko dziedzictwu kulturowemu zarówno w ujęciu jakościowym, jak i ilościowym nie stanowi znaczącej widocznej kategorii na tle przestępczości w ogóle, co potwierdzają statystyki przekazane przez Wydział Dochodzeniowo-Śledczy Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

Na przestrzeni lat 2017–2022 w województwie małopolskim popełniono w sumie 306 przestępstw na gruncie Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, których wykrywalność wyniosła niecałe 13%. W 2017 roku było to 46 przestępstw: 40 z nich dotyczyło zniszczenia lub uszkodzenia zabytku, 4 – nieumyślnego zniszczenia lub uszkodzenia, a 2 – poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków bez pozwolenia lub wbrew jego warunkom. Wykrywalność w roku 2017 wyniosła 1% i dotyczyła zniszczenia lub uszkodzenia zabytku.

W roku 2018 roku suma przestępstw wyniosła 41: 36 dotyczyło zniszczenia lub uszkodzenia zabytku, 1 – nieumyślnego zniszczenia lub uszkodzenia, 1 – zbycia rzeczy ruchomej jako zabytku z wiedzą, że jest przerobiony lub podrobiony, a 3 – poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków bez pozwolenia lub wbrew jego warunkom. Wykryto 5 przestępstw dotyczących zniszczenia lub uszkodzenia zabytku.

Rysunek 2. Katalog przestępstw zgodny z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – studium przypadku województwa małopolskiego



Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Dz.U. z 2003 Nr 162 poz. 1568 ze zm.]

W 2019 roku suma przestępstw wyniosła 47, wykryto sprawców 7 z nich: 43 dotyczyły zniszczenia lub uszkodzenia zabytku (sprawców wykryto w 6 przypadkach), 2 dotyczyły nieumyślnego zniszczenia lub uszkodzenia (wykryto sprawców jednego), 2 dotyczyły poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków bez pozwolenia lub wbrew jego warunkom.

W roku 2020 liczba przestępstw popełnionych przeciwko zabytkom na terenie województwa małopolskiego wzrosła dwukrotnie i wyniosła 95: 90 dotyczyło zniszczenia lub uszkodzenia zabytku, 4 – nieumyślnego zniszczenia lub uszkodzenia, a 2 – poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków bez pozwolenia lub wbrew jego warunkom. Wykrywalność w roku 2020 wynosiła 11 przypadków, z czego 10 dotyczyło zniszczenia lub uszkodzenia, a 1 – nieumyślnego zniszczenia lub uszkodzenia.

W 2021 roku przestępczość przeciwko zabytkom na terenie województwa małopolskiego spadła, jednak dalej pozostawała wyższa niż przed rokiem dwutysięcznym. Liczba przestępstw wyniosła 60: 56 dotyczyło zniszczenia lub uszkodzenia zabytku, 1 – nieumyślnego zniszczenia lub uszkodzenia, 1 – zbycia rzeczy ruchomej jako zabytku z wiedzą, że jest przerobiony lub podrobiony, a 3 – poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków bez pozwolenia lub wbrew jego warunkom. Wykryto 10 przestępstw dotyczących zniszczenia lub uszkodzenia zabytku, 1 dotyczące nieumyślnego zniszczenia lub uszkodzenia oraz 2 związane z nielegalnym poszukiwaniem lub wbrew warunkom pozwolenia.

Statystyki za pierwszy kwartał 2022 roku wynoszą 17 przestępstw z wykrywalnością 2. Wpisuje się to w stałą tendencję relatywnie niewielkiej liczby przestępstw przeciwko zabytkom na tle przestępczości w ogóle, idącą w parze z niewielkim procentem ich wykrywalności.

Rysunek 3. Ewolucja przestępczości przeciwko dobrom o szczególnym znaczeniu dla kultury na terenie województwa małopolskiego



Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przestępczość przeciwko dobrom kultury w Polsce* [<https://stratyzabytkow.nimoz.pl/?p=5507>]

Słaba wykrywalność przestępstw przeciwko zabytkom została zasygnalizowana już w 2016 roku przez Bartłomieja Morka w opracowaniu *Specyfika przestępczości przeciwko zabytkom na terenie województwa małopolskiego. Problemy związane ze ściganiem sprawców tego typu przestępstw*. Autor skupia się na omówieniu trudności, z którymi borykają się małopolskie organy ścigania w stosunku do omawianego typu przestępstw [Morek 2016: 269]. Jak można wywnioskować ze statystyk przekazanych przez Wydział Dochodzeniowo-Śledczy Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie, zasygnalizowane przez B. Morka trudności nadal są aktualne.

W literaturze pojawia się szereg rozwiązań proponowanych przez ekspertów, mogących przyczynić się do poprawy ochrony karnoprawnej dóbr kultury. Autorzy proponują m.in.: wprowadzenie do kodeksu karnego osobnego rozdziału zawierającego przepisy dotyczące wyłącznie tej ochrony [Trzciniński 2011: 51]; zacieśnienie współpracy policji z tzw. instytucjami poza policyjnymi, takimi jak Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, Narodowy Instytut Dziedzictwa Kulturowego; regularną wymianę informacji pomiędzy służbami zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym [Czaplicka 2016: 13]; dobrze zorganizowaną działalność edukacyjną, dzięki której społeczeństwo osiągnie wysoki poziom świadomości, jak wielką wartością jest dziedzictwo kulturowe i jak ważne jest jego zachowanie dla przyszłych pokoleń [Siemionkiewicz 2016: 279].

Zauważyć należy, że o ile wykrywalność przestępstw popełnionych na gruncie Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nie należy do wysokich, o tyle małopolskie organy ścigania skutecznie działają w zakresie wykrywania i przeciwdziałania przestępczości przeciwko dobrom o szczególnym znaczeniu dla kultury. Od 2017 roku liczba przestępstw tego typu sukcesywnie spada.

W 2017 roku popełniono 14 przestępstw przeciwko dobrom o szczególnym znaczeniu dla kultury: 5 z nich dotyczyło niszczenia lub uszkodzenia rzeczy, 2 – oszustwa, 4 – paserstwa, a 3 – zabrania w celu przywłaszczenia. Wykrywalność wyniosła 5: 4 dotyczące niszczenia i 1 dotyczące oszustwa.

W roku 2018 liczba przestępstw znacznie spadła i wyniosła 5: 2 dotyczące niszczenia lub uszkodzenia, 2 – oszustwa, 1 – zabierania w celu przywłaszczenia. Wykryto 2 z nich: 1 dotyczące zniszczenia i 1 dotyczące zabrania w celu przywłaszczenia.

W 2019 roku liczba przestępstw oraz ich wykrywalność utrzymały się na stałym poziomie, z tym że popełniono 1 przestępstwo związane z niszczeniem dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury i 4 związane z zabranieniem w celu przywłaszczenia (wykryto 2 z nich).

W 2020 roku liczba przestępstw spadła. Popełniono w sumie 4 przestępstwa przeciwko dobrom o szczególnym znaczeniu dla kultury i nie wykryto żadnego z nich.

W 2021 popełnione zostały tylko 2 przestępstwa w związku z omawianym typem kwalifikowanym: 1 dotyczące niszczenia i 1 dotyczące zabrania w celu przywłaszczenia. Wykrywalność wyniosła 1 i dotyczyła przestępstwa niszczenia, uszkodzenia lub czynienia niezdatną do użytku cudzej rzeczy stanowiącej dobro o szczególnym znaczeniu dla kultury.

Podsumowanie

Z przedstawionych statystyk śmiało można wywnioskować skuteczność małopolskiej policji w zwalczaniu przestępczości dotyczącej dóbr o szczególnym znaczeniu dla kultury. Wspomniana już specyfika obszaru województwa małopolskiego, jak i nagromadzenie na jego terenie znaczących dla kultury dóbr wyjaśnia priorytetowe traktowanie przez organy ścigania spraw o tego typu charakterze.

W związku z faktem, że przeważająca liczba przestępstw przeciwko zabytkom popełnionych na gruncie ustawy o ich ochronie miała związek z umyślnym ich niszczeniem lub uszkodzaniem, najtrafniejszym rozwiązaniem mogącym przyczynić się do zmniejszenia tego typu przestępczości wydaje się prewencja. Postulowane wyżej zaangażowanie instytucji związanych z szeroko pojętą ochroną zabytków w działania o charakterze edukacyjnym, mające na celu uświadomienie społeczeństwa w zakresie rangi i znaczenia zabytków, skierowane zarówno do dorosłych mieszkańców województwa, jak i młodzieży szkolnej, niewątpliwie wpłynie na zmniejszenie liczby przestępstw skierowanych przeciw zabytkom i sprawi, że społeczeństwo zacznie w bardziej świadomy sposób dbać o swoje dziedzictwo.

Bibliografia

- Antoniak Patrycja i in., 2010, *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Komentarz*, Maksymilian Cherka (red.), Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska.
- Czaplicka Katarzyna, 2016, *Przestępczość przeciwko dziedzictwu kulturowemu w statystykach policyjnych. Sposoby i kierunki ochrony w świetle inicjatyw międzynarodowych*, [w:] *Przestępczość przeciwko dziedzictwu kulturowemu. Diagnoza, zapobieganie, zwalczanie*, Maciej Trzciniński, Olgierd Jakubowski (red.), Wrocław: Katedra Kryminalistyki Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, 13–18.
- Duda Maciej, 2015, *Nielegalne poszukiwania zabytków jako zagrożenie dla dziedzictwa kulturalnego*, [w:] *Ochrona dziedzictwa kulturalnego i naturalnego. Perspektywa prawna i kryminologiczna*, Wiesław Pływaczewski, Bartłomiej Gadecki (red.), Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 152–168.
- Klekot Ewa, 2016, *Dziedzictwo i jego antropologia*, „Rocznik Antropologii Historii” 6(9): 7–13.
- Kowalska-Benasiewicz Ewelina, 2015, *Katalog form prawnych ochrony zabytków*, [w:] *Ochrona dziedzictwa kulturalnego i naturalnego. Perspektywa prawna i kryminologiczna*, Wiesław Pływaczewski, Bartłomiej Gadecki (red.), Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 171–185.
- Morek Bartłomiej, 2016, *Specyfika przestępczości przeciwko zabytkom na terenie województwa małopolskiego. Problemy związane ze ściganiem sprawców tego typu przestępstw*, [w:] *Przestępczość przeciwko dziedzictwu kulturowemu. Diagnoza, zapobieganie, zwalczanie*, Maciej Trzciniński, Olgierd Jakubowski (red.), Wrocław: Katedra Kryminalistyki Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, 269–278.
- Ogrodzki Piotr, 2005, *Przestępczość przeciwko zabytkom (krótka charakterystyka zagrożenia)*, [w:] *Międzynarodowa współpraca służb policyjnych, granicznych i celnych w zwalczaniu przestępczości przeciwko zabytkom*, Mirosław Karpowicz, Piotr Ogrodzki (red.), Szczytno: Wydział Wydawnictw Wyższej Szkoły Policji, 136–144.

- Przestępczość przeciwko dobrom kultury w Polsce*, 2021, <https://stratyzabytkow.nimoz.pl/?p=5507> (dostęp: 28 kwietnia 2022).
- Siemionkowicz Marek, 2016, *Problematyka prowadzenia dochodzeń w sprawach związanych z przestępczością przeciwko dziedzictwu*, [w:] *Przestępczość przeciwko dziedzictwu kulturowemu. Diagnoza, zapobieganie, zwalczanie*, Maciej Trzciniński, Olgierd Jakubowski (red.), Wrocław: Katedra Kryminalistyki Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, 279–287.
- Trzciniński Maciej, 2011, *Przestępczość przeciwko zabytkom*, „Prokuratura i Prawo” (6): 36–52.
- Tyburcy Tomasz, 2017, *Kradzież dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294 § 2 k.k.)*, „Młody Jurysta” (3): 30–42.
- Yin Robert K., 2015, *Studium przypadku w badaniach naukowych. Projektowanie i metody*, Joanna Gilewicz (tłum.), Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Zajadło Jerzy, Kamil Zeidler, 2010, *Wartość zabytku*, [w:] *Leksykon prawa ochrony zabytków. 100 podstawowych pojęć*, Kamil Zeidler (red.), Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 376–384.
- Ziarnicka-Wojtaszek Agnieszka, Tadeusz Zawora, 2010, *Dziedzictwo kulturowe obszarów wiejskich Małopolski jako atrakcja agroturystyczna*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich” (2): 119–130.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 Nr 78 poz. 483 ze zm.).
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji (Dz.U. z 1976 Nr 32 poz. 190).
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 Nr 162 poz. 1568 ze zm.).

Crime against historical monuments in the Małopolskie Voivodeship – a case study

Abstract

In my article I've decided to focus on ways of dealing with crime against national heritage and to study the phenomenon in one of the voivodship over the course of five years in order to estimate its evolution. The losses incurred as a result of committing crimes against national heritage are irreparable. The value of monuments lays not only in its material representation but most of all in their historical and educational value. They are one of the most important elements in creating the material cultural heritage, a monument to past eras, the source of national identity and documenting the history of mankind.

Keywords: monument, property of special importance for culture, crime against monuments, crime against items of special importance for culture, detectability of crimes, Małopolskie Voivodeship

